

Työttömien Keskusjärjestön lausunto HE 11/2023 vp

Arvoisa Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta,

Työttömien Keskusjärjestö kiittää valiokuntaa lausuntopyynnöstänne.

Työvoimapolitiittisten seuraamusten lisääminen palkkatuettuun työhön tai omaehtoiseen opiskeluun Lausuntoesityksessä esitetään, että palkkatuetun työn viimeiseen kuukauteen ja omaehtoiseen opiskeluun liitetään normaalit työnhaun velvoitteita koskevat seuraamukset. Mikäli ei toimi työllistymissuunnitelman mukaan (hae esim. vaadittuja 0-4 työpaikan määrää), työttömyysturvalla työllistetty tai opiskeleva henkilö saa muistutuksen tai vakavammassa seuraamuksessa.

Työttömien Keskusjärjestö pitää hyvänä, että palkkatukijakson loppuaikana tarjotaan työllistymiseen myös työvoimaviranomaisten tukea. Työttömien Keskusjärjestö pitää kelpottomana uudistuksena sitä, että työvoimapolitiittiset seuraamukset ulotetaan tilanteisiin, joissa henkilöt ovat töissä tai opiskelemassa.

Työttömien Keskusjärjestön huoli liittyy tässä yhteydessä tiedonkulkuun. Onko palvelujärjestelmä vielä riittävän hyvässä kunnossa, että työssäkäyvä työtön tai opiskelija saa tarvittavat tiedot häneen liittyvistä velvoitteistaan? Onko työvoimaviranomaisella asiakkaan tilanteesta riittävän hyvä käsitys, että velvoitteet ovat asialliset?

Käydäänkö esimerkiksi asiakkaan kanssa henkilökohtainen keskustelu? Mitä jos asiakkaan tilanne on muuttunut työsuhteen aikana? Onko esimerkiksi työkykyyn tullut lisää rajoitteita työn tai koulutuksen aikana? Palkkatuettua työtä tarjotaan usein henkilöille, joilla on jo lähtökohtaisesti ollut haasteita työnhaussa terveydellisen, koulutuksen puutteen tai muusta työnhakua rajoittavasta seikasta johtuen.

On tilanteita, joissa vasta palkkatukijakson aikana selviää asiakkaan heikko terveyden tila. Voi olla, että hädin tuskin on suunniteltu palkkatukijakson loppuun saakka. On tärkeä, että käydään asianmukaiset keskustelut asiakkaan tilanteesta, ennen kuin asetetaan vanhat työnhaun velvoitteet. Keskustelu tarjoaisi muutenkin näkymää tulevaisuuteen.

Tilanteeseen liittyy myös inhimilliset näkökulmat. Sekä työntekoon, että opiskeluun liittyy varsinkin työ/opiskelusuhteen lopussa erilaisia stressitekijöitä. Stressiä on töiden/opiskeluiden saattamisesta loppuun. Tietysti asiakkaalla on huoli myös jatkosta, toimeentulosta jne. Pitääkö näitä stressitekijöitä lisätä?

Työnhakijat voivat saada aiheettomasti työvoimapolitiittisia muistutuksia (muistutusviesti työnhaun velvoittavuudesta - ennen nämä olivat suoraan karensseja), jotka jo stressaavat asiakkaita. Esimerkiksi aiheettomia muistutuksista voi tulla tietoteknisistä virheistä, huolimattomuudesta, tai väärästä neuvonnasta. Muistutus seuraa työttömyysturvan katkaisu porrastetulla mallilla, jossa seuraava rike on aina aiempaa raskaampi. Tätä riskiä lisätään tässä esityksessä.

Jos työnhakija saa ensin muistutuksen, mutta saakin työtä viimeisen kk aikana palkkatukijakson aikana, saako hakija silti muistutuksen ja milloin muistutus vanhenee?

Lakiesitys aliarvioi työnhakijoiden sitoumusten laatua ja merkitystä. Asettamalla näitä työnhakuun liittyviä velvoitteita ja sanktioita toimenpiteiden ajalle, viranomaiset muistuttavat työllistetyille ja opiskelijoille, että he tekevät työtä tai opiskelevat vain julkisen vallan armosta. Samalla se viestittää, että nämä toimenpiteet ovat toisarvoisia (oli näiden toimien sisältö ja arvo, mitä tahansa).

Työttömien Keskusjärjestö

Oleellista on vain, ettei näitä tehtäisi julkisella rahalla, koska toimenpiteet eivät "välttämättä ole tarkoituksenmukaista, jos työnhakija työllistyy muutenkin." Lainaus lakiesityksessä viittaa omaehtoiseen opiskeluun, mutta ajatus pätee kaikkeen muuhunkin työllisyyspalveluun. Tämä logiikkaa on omiaan heikentämään ihmisten arvostusta näihin toimenpiteisiin, joilla pyritään tukemaan työttömien osaamista ja sijoittumista työmarkkinoille.

Tiedonsaantioikeuden laajentaminen

Lausunnossa esitetään työllisyysviranomaisten tiedonsaantioikeuden laajentamista siten, että viranomaisten ei tarvitse jatkossa kysyä asiakkaan lupaa tarpeellisiksi katsomiinsa selvityksiin työvoimaviranomisilta ja palveluntuottajilta. Nämä selvitykset on lakiesityksessä määritelty seuraavasti:

” 114 § Käsiteltävät tiedot Henkilöasiakkaasta voidaan käsitellä seuraavia tietoja: —————
 ————— 9) työttömyysturvaan ja vuorotteluvapaaseen
 liittyvät selvitykset ja työvoimapolitiittiset lausunnot sekä muut lausunnot ja ilmoitukset; mainittuja tietoja
 sekä työvoimapolitiittisen lausunnon ja muun lausunnon antamiseksi välttämättömiä tietoja voidaan
 käsitellä myös silloin, kun luonnollinen henkilö ei ole henkilöasiakas;”

Mitä ovat nämä välttämättömät tiedot, joita henkilöasiakkaasta voidaan pyytää muilta viranomaisilta ja mm. palveluntuottajilta (jotka eivät ole viranomaisia) ilman asiakkaan tietämystä? Pitäisikö asiakkaan henkilösuojaan kannalta nämä asiat määritellä vielä tarkemmin?

Olisiko nämä sellaisia vaatimuksia, jotka tulisi kirjallisesti dokumentoida kaikissa tapauksissa, ja siten, että asiakas voi itse tarkistaa tietojen oikeellisuuden? Saadut tiedotthan voivat vaikuttaa asiakkaan perusturvaan. Esimerkiksi Kela ei voi ilman asiakkaan suostumusta luovuttaa tietoja toisille viranomaisille. Asiakkaan oikeudet omaan dataan on katsottu ensisijaiseksi.

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,

Jukka Haapakoski
Toiminnanjohtaja
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs
00240 Helsinki
jukka.haapakoski@tyottomat.fi
050 577 2580